

Ірина Галіцька
студентка 3 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к. і. н., ст. викладач Маркевич О.В.

Місто Славута на сторінках історіографічної спадщини Ю. Крашевського

Перші письмові відомості про мальовниче містечко Славута датуються XVI – XVII століттям. За одними джерелами Славута, як село, засноване біля 1634 року на місці існуючих до того часу поселень Деражня і Воля. Це нове поселення називалося Славутина і належало князям Заславським. Задовго до заснування Славуті краєм володіли князі Острозькі, наймогутніші тогочасні магнати. В 1673 році містечко перейшло у володіння князя Йосипа-Карла Любомирського, який відав свою доньку заміж за маршалка великолитовського князя Павла-Карла Сангушка. Любомирський подарував молодим Славуту, яка залишалась власністю князів Сангушків до жовтня 1917 року. У 1754 році місто отримало магдебурзьке право. Завдання цієї розвідки полягає у висвітленні культурного побуту, економічного та соціального життя цього містечка у спогадах Ю. Крашевського.

Цінним джерелом для вивчення нашого краю є спогади-нотатки одного із видатних польських письменників та культурних діячів Юзефа Ігнація Крашевського (1812 - 1887), який тривалий час проживав на Волині. У цілій низці творів автора описано побут різних верств українського суспільства. У численних своїх наукових працях, розвідках, статтях, спогадах автор багато місця відводить волинським сторінкам історії. Створені ним графічні роботи зберегли нащадкам пам'ять про архітектурні споруди.

Важливим історичним джерелом є подорожні нотатки Крашевського, в яких описані не тільки враження, а й наведені історичні відомості. У книзі «Спогади про Волинь, Полісся та Литву» (1840 р.) окремий розділ відведено і містечку Славута.

За розміром розділ невеликий, проте інформативно насичений. В ньому розповідається про Славуту першої половини XIX ст., в околицях якої, як зазначає автор, розтягнулися великі маєтки князів Сангушків. Про самих власників містечка, Ю. Крашевський пише, що вони лише «...недавно сюди свою резиденцію перенесли із Заславля», у іншій праці – «Вечори Волинські» (1859 р.), даючи характеристику волинським повітам, відмічає, що

«Заславський складається лише з одного Сангушка, який володіє ледве не трьома четвертями повіту» [3, с.11].

Автор відмічає впорядкованість містечка, наявність у ньому різноманітних фабрик, які виробляли різноманітні сукна, ковдри, папір, фланель. А також письменник пише про крамниці та аптеку. Ю. Крашевський зазначає, що містечко Славута, на відміну від інших містечок Волині, вирізняється «...набагато вищою цивілізацією...»[4, с. 63].

Не міг залишити Крашевський без уваги історію євреїв, а зокрема їхньої видавничої діяльності у Славуті. Автор вказує, що «Славута з давніх часів мала відому друкарню єврейських книг, пропонуючи книги для віруючих і календарі для ізраелітів цілої Волині». Письменник також згадує славну єврейську школу [4, с. 63].

В своїх спогадах та описах письменник неодноразово відмічає, що розвиток цього містечка є набагато кращим, ніж інших. Досить величним описує автор князівський палац.

Крашевський також згадує про костел Св. Дороти. Досить цікавою є історія цього костьолу. Приводом для будівництва нового костьолу у Славуті стала смерть у молодому віці княгині Дороти Сангушко, першої дитини у сім'ї князя Євстафія Сангушка і Клементини Чарторийської. Княгиня Дорота народилася у 1799 році, у 1818 році вийшла заміж за двоюрідного батькового брата Кароля Сангушка, через рік розлучилася, лікувалася в Італії, де і померла у Римі у травні 1821 року. У своєму заповіті вона попросила на кошти свого весільного посагу збудувати костьол, там же її поховати. Виконуючи волю доньки, князь Є. Сангушко у 1825 році спорудив велике приміщення костьолу Святої Дороти, у хрестоподібному підземеллі якого поклали домовину із забальзованим тілом княгині Дороти. Костьол будувався як усипальниця роду Сангушків [2, с. 29-30].

Вагоме місце також в описі відводить автор корчмам. Крашевський відмічав мистецьке оформлення їхніх приміщень у цьому містечку та навколо нього [1, с. 41].

Слід також відмітити, що Крашевський під час періоду свого перебування на Волині не одноразово відвідував містечко Славуту, він мав тут приятелів, зупинявся з родиною в будинку Ельжбети Урбановської, тітки своєї дружини.

Отже, невеличке з розміром, але важливе у культурному та економічному аспектах, містечко Славута привернуло увагу ряду дослідників та письменників. Не в останню чергу через те, що про нього існують цінні

спогади польського діяча Ю. Крашевського. Сповнений ліричними відступами, він створює повноцінний образ краю, а його описи вражень та історичні екскурси залишаються цінними джерелами і у наші дні.

Список використаної літератури та джерел:

1. Златогорський О. Містечко Славути на Волині в описах Юзефа Ігнаці Крашевського / О. Златогорський // Сангушківські читання : збірник наукових праць І Всеукраїнської наукової конференції. – Львів : ПП Бодлак, 2004. – С.41-42.

2. Ковальчук С. Славути. Минуле і сучасне / С. Ковальчук, А. Ковальчук. – К: ВАТ «Київська правда», 2003. – 268 с.

3. Кондратюк Р. Ю. „Wiesory Wołyńskie” як краєзнавче джерело // Юзеф Ігнаці Крашевський як явище світової культури: Науковий збірник „Велика Волинь”. Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. Т.28. – Житомир, 2002. – С. 10-14.

4. Kraszewski J.I. Wspomnienia Wołynia, Polesia i Litwy. –Warszawa, 1985. – S. 185.